

Új elméletek kereszteződésében

A romantika francia aspektusai

Jelen *Helikon*-számban a romantika francia aspektusairól olvashatók tanulmányok a médiakultúra, a tudományos elméletek, a filozófia, valamint a francia forradalom heterogén tematikáin belül, komplex elméleti keretek között. Ezek a 21. századi új elméleti keretek részint francia szerzők művei, részint a francia romantika egyes képviselőit vagy elemeit kritizáló angolszász szerzők nyomán körvonalazódnak. A kortárs médiakultúra elméletei rávilágítanak az egyre jelentősebbé váló írott sajtó hatására a francia romantikában, így jól látható lesz, hogy a sajtótermékek egyre nagyobb számban való elterjedése új elméleti és módszertani kereteket jelent a francia 19. században. A sajtó kultúrtörténete többé nem csupán egy irodalomtörténeti kontextus, hanem a romantikus irodalmi folyamatokat alapvetően meghatározó dimenzió. Az irodalmi, különösen a romantikus szövegekben érzékelhető változást egyfajta episztemológiai paradigmaváltásnak is nevezhetjük, amikor a korabeli tudományos felfedezések és elméletek hatására egy új romantikus poétika születik. Az erről szóló tanulmány ismerteti a 2000-es évek elején konceptualizált episztemokritikai módszert, amely képes feltárni az irodalmi szövegekből a különböző tudásokat hordozó mélyrétegeket, és az episztemokritika módszer segítségével elemzi Chateaubriand és Stendhal egy-egy művét. Alain Badiou és Jacques Rancière filozófiája nem a romantika kortárs felfogását illusztrálja, hanem éppen ellenkezőleg, a két filozófusról készült tanulmány a romantika nyomait keresi és tárja fel a szövegekben úgy, hogy párbeszédbe állítja őket. A párbeszéd közös kiindulópontja Hegel elgondolása a romantikus bensőségről. Egy másik, nagyhatású francia filozófus, Bruno Latour és a romantika viszonyát vizsgálja a következő tanulmány. Ehhez áttekinti Latour recepcióját, pályájának főbb álmomásait és a vitákat, melyek során ez a rendkívül szerteágazó életmű kibontakozott. Emellett az *Essays in Romanticism* folyóirat 2024-es különszámát elemmezve mutatja be, hogyan hasznosíthatók Latour elméleti konstrukciói Blake, Wordsworth, Henry David Thoreau vagy éppen Oludah Equiano elemzése során. A francia forradalom recepciója és kritikája jelenik meg kulcsfontosságú angol regényekben, amelyek a forradalom idején vagy közvetlenül azt követően születtek. Az erről szóló elemzés ezeket a regényeket vizsgálja, és újragondolja a történelmi regény hagyományos műfaji narratíváit. Az ezt követő tanulmányban szintén a francia forradalom, illetve Rousseau szentimentalizmusá-

nak kritikájáról olvashatunk Coleridge és Hannah Arendt a francia forradalmi terrorról adott láttelele alapján. Arendt holokauszt utáni antiszentimentalizmusa egyrészt a francia forradalmi terrorra adott válaszához kapcsolódik, másrészt a 19. századi konzervatív brit reakciók visszhangjának tűnik, amelyek elítélik a forradalmi fanatizmust. A különszám legvégén Mary Wollstonecraft *A nők jogaiért (A Vindication of the Rights of Woman)* című, 1792-ben megjelent vitairatából olvashatók részletek, magyarul most először. Az angol író-filozófus ezekben a részekben Jean-Jacques Rousseau álláspontjával száll vitába a nők helyzetével, megítélésével és neveltetésével kapcsolatban.

A számot ÁDÁM Anikó, RUTTKAY Veronika és TIMÁR Andrea szerkesztették.

A la croisée de nouvelles théories: les aspects français du romantisme

Ce numéro présente des études sur les aspects français du romantisme dans les thèmes hétérogènes de la culture médiatique, des théories scientifiques, de la philosophie et, enfin, de la Révolution française, dans un cadre théorique complexe. Ces nouveaux cadres théoriques du 21e siècle sont esquissés d'une part par des auteurs français et d'autre part par des auteurs anglo-saxons qui critiquent certains représentants ou éléments du romantisme français. Les théories de la culture médiatique de nos jours mettront en évidence l'influence de la presse écrite de plus en plus importante dans le romantisme français, et l'on verra que la prolifération des produits de presse au 19e siècle français fournit un nouveau cadre théorique et méthodologique. L'histoire culturelle de la presse n'est plus seulement un contexte historico-littéraire, mais une dimension qui a fondamentalement façonné les processus littéraires romantiques. Le changement dans les textes littéraires, en particulier dans les textes romantiques, peut être décrit comme une sorte de changement de paradigme épistémologique, où une nouvelle poétique romantique est née sous l'influence des découvertes et des théories scientifiques contemporaines. L'article qui en parle décrit la méthode épistémocritique conceptualisée au début des années 2000. Cette approche est capable de révéler les couches profondes de la connaissance dans les textes littéraires. L'étude, tout en utilisant la méthode épistémocritique, analyse une œuvre de Chateaubriand et Stendhal. Les philosophies d'Alain Badiou et de Jacques Rancière n'illustrent pas une compréhension contemporaine du romantisme, bien au contraire, l'étude présentant les deux philosophes français cherche et révèle des traces du romantisme dans leurs textes en les mettant en dialogue. Le point de départ commun de ce dialogue est l'idée de l'intimité romantique chez Hegel. Un autre philosophe français influent, Bruno Latour et son lien au romantisme sont examinés dans l'article suivant. Pour ce faire, il passe en revue la réception de Latour, les principales étapes de sa carrière et les débats qui se sont déroulés au cours de cet œuvre très diversifiée. Il montrera également comment les constructions théoriques de Latour peuvent être utilisées lors de l'analyse des textes de Blake, de Wordsworth, d'Henry David Thoreau ou d'Olaudah Equiano, en relisant le numéro spécial de 2024 de la revue *Essays in Romanticism*. La réception et la critique de la Révolution française se reflètent dans les principaux

romans anglais écrits pendant ou immédiatement après la Révolution. L'analyse qui les examine arrive à reconsidérer les récits de genre traditionnels du roman historique. Le dernier essai est également une critique de la Révolution française et du sentimentalisme de Rousseau, basée sur la vision de Coleridge et de Hannah Arendt sur la terreur révolutionnaire française. L'anti-sentimentalisme post-holocauste d'Arendt est à la fois lié à sa réponse à la terreur révolutionnaire française et semble faire écho aux réactions conservatrices britanniques du 19e siècle qui condamnent le fanatisme révolutionnaire. Le numéro se termine par des extraits du pamphlet révolutionnaire de Mary Wollstonecraft, *A Vindication of the Rights of Woman* (1792), traduit pour la première fois en hongrois. Dans les sections sélectionnées, Wollstonecraft livre une critique des vues de Rousseau sur la nature, le rôle et l'éducation des femmes.

Ce numéro a été dirigé par Anikó ÁDÁM, Veronika RUTTKAY et Andrea TÍMÁR.

At the Crossroads of New Theories: French Aspects of Romanticism

Our issue presents a selection of papers on Romanticism's French connections discussing themes of media culture, scientific thought, philosophy and the multifaceted response to the French Revolution. Contributions apply complex 21st-century theoretical perspectives focusing on the work of French authors or, conversely, on English-language authors engaging with figures or theories associated with French Romanticism. Contemporary approaches to media culture highlight the increasingly dominant role of newspapers and periodicals in the shaping of French Romanticism. From such a perspective, the cultural history of the press is no longer just another context for literary history to consider, but a key dimension defining the ways romantic literature developed. The overall transformation characterizing the literature of the age – and particularly romantic literature – may also be understood as a kind of paradigm shift in epistemology, where new scientific theories and discoveries facilitated the emergence of romantic poetics. The paper dealing with the recent “epistemocritical method” explains how this was first conceptualized in the early 2000s with the aim of bringing to light different kinds of knowledge from the deep layers of literary texts. It then proceeds to demonstrate the possible applications of this method in the case of individual works by Chateaubriand and Stendhal. The contemporary philosophies of Alain Badiou and Jacques Rancière appear in this issue not in order to show how Romanticism is understood in our time but, conversely, to reveal traces of Romanticism in the two philosophers' texts, while also bringing them into dialogue with each other. The starting point for this conversation is provided by Hegel's discussion of romantic interiority. The next paper delves into the work of French philosopher, sociologist and anthropologist of science Bruno Latour and his influence in current romantic studies. The author surveys Latour's rich and highly versatile oeuvre and its ongoing reception, paying special attention to the debates through which they have evolved over the years. Looking at the 2024 special issue of *Essays in Romanticism*, the paper considers how Latourian methods and theoretical concepts may be applied to the interpretation of authors such as Blake, Wordsworth, Henry David Thoreau or Olaudah Equiano. The reception and critique of the French Revolution is in the centre of the following contribution focusing on a selection of novels by

British women authors. Written during or shortly after the time of the French Revolution, these novels creatively engage with the classical tradition of exemplary history, making us rethink received narratives about the rise of the genre of the historical novel. The next paper draws a parallel between S. T. Coleridge's critique of Rousseau's sentimentalism and that of Hannah Arendt, both of whose positions were articulated in connection with the atrocities committed during the Terror in the French Revolution. Arendt's post-Holocaust anti-sentimentalism may be linked, on the one hand, to her response to revolutionary terror, on the other hand, it appears to be echoing 19th-century British conservative reactions condemning the fanaticism of the French Revolution. The issue ends with excerpts from Mary Wollstonecraft's groundbreaking pamphlet *A Vindication of the Rights of Woman* (1792), translated for the first time into Hungarian. In the selected sections Wollstonecraft delivers a devastating critique of Rousseau's views on the nature, role and education of women.

The issue was edited by ANIKÓ ÁDÁM, VERONIKA RUTTKAY and ANDREA TIMÁR.